

Strålsjöns naturreservat

Älta mosse-Strålsjön naturreservat ligger öster om Ältavägen mellan Älta och Kolarängen. Älta mosse är en av Stockholmstraktens större torvmossar, cirka en kilometerlång och 700 meter bred. En mindre del av Strålsjön ingår i reservatet. Den större delen av Strålsjön ligger i det angränsande naturreservatet Strålsjön-Erstavik. Mångfalden av naturtyper som ryms i naturreservatet är unik. Här finns mosse, sjö, lövskogskärr, lövskog, granskog och en ståtlig hållmarkstallskog. Från de skogsklädda höjderna runt Älta mosse har man en vidsträckt utsikt.

Området i Älta mosse präglas av sank mark med gles björkskog, omgiven av höjder med granskog och hållmarkstallskog. Mossen bär fortfarande spår av torvbrytningen som pågick i början av 1900-talet. Reservatet erbjuder fina möjligheter för rekreation och friluftsliv, med stigar för promenader och områden för bärplockning. Här växer bland annat tranbär, pors, skvattram och hjortron

Historik.

Torvbrytningen i Älta mosse, belägen i Nacka kommun, har en intressant historia. I början av 1900-talet fanns det en torvfabrik nära torpet Lovisedal. Torven togs från Älta mosse vid Strålsjön och användes för att tillverka torvströ eller plattor som kunde användas som isolering av byggnader. Under krigsåren, när det var bränslebrist, användes torven även för eldning

Torvströbolaget började bryta torv i trakterna av Älta mosse omkring 1910, men verksamheten upphörde på 1920-talet. På samma plats tillverkades tegel vid sekelskiftet 1900, och under 1920-talet upprättades ett tvätteri, Älta ångtvätt, som drevs fram till 1960-talet.

Projektet "Återvätning av Älta mosse"

Återvätning av Älta mosse är ett delprojekt inom Nacka kommuns "Våtmarkspaket". Projektet har fått delfinansiering, från naturvårdsverket till en utredning kring Älta mosse, där vi genomförde inmätning, uppföljning av grundvatten, metodval etc. Denna utredning resulterade senare i ytterligare ett bidrag, från naturvårdsverket, som söktes för genomförande av återvätningen av mossen, vilket har beviljats. Bidraget är ett så kallat LONA bidrag, ett bidrag som ska stimulera kommuners och ideella föreningsars långsiktiga naturvårdsengagemang.

Varför återväter vi Älta mosse?

Sedan torvbrytningen slutade har mossen i stora drag fått sköta sig själv. Mossen har därför växt igen med mossor, lavar, örter, buskskikt och träd. Dikena som grävdes i samband med torvbrytningen, för att leda bort yt och grundvatten och göra det möjligt att bryta torven, finns också kvar. När torv blir torr och utsätts för syre börjar den brytas ner och då frigörs växthusgasen koldioxid.

Genom att öppna upp området och lägga igen diken kommer området återigen bli till en öppen våtmark som har positiva effekter för den biologiska mångfalden och klimatet.

Syfte och mål

Minska igenväxning:

På grund av ett varmare och torrare klimat, kommer Älta mosse att på sikt växa igen, och gå från en öppen till relativt öppen mosse till ett område av löv och gran. En igenväxning innebär därför ett hot mot de mosslevande växter och djur som trivs på mossen idag, så som skvattram och tranbär. En igenväxning innebär också ett hot mot det fria friluftslivet, då upplevelsevärdet på mossen, som är stort idag, kommer att försvinna samt att framkomligheten och sikten begränsas. Även de fåglar gillar öppna mossar kommer flytta då de inte känner sig trygga att häcka när det blir fler träd och buskar. En öppen mosse, med bryn av tall är en mycket ovanlig biotop, i region Stockholm men även på stora delar i Sverige och har stort värde för den biologiska mångfalden.

Minska bortledning av yt och grundvatten

Mossen avvattnas fortfarande idag, på samma sätt som under 1910 när torvbrytningen pågick, vilket betyder att yt och grundvatten leds bort i dräneringsdiken. Att hålla kvar mer vatten i landskapet ger flera ekosystemtjänster och blir allt viktigare, i och med ett varmare och torrare klimat. Vatten i landskapet bidrar till bo och födoplatser för många djur, det bidrar med vatten för vegetation att växa, det utjämnar flöden vid kraftiga regn. Vatten i landskapet är också positivt vid risk för skogsbränder/vid skogsbrand. Mer vatten i landskapet är också temperaturreglerande då det har en kylande effekt på sommaren och en värmande effekt på vinter

Att inte leda bort yt- och grundvatten har flera viktiga fördelar för miljön och samhället:

1. **Bevarande av ekosystem:** Yt- och grundvatten är avgörande för att upprätthålla hälsosamma ekosystem. Många växter och djur är beroende av dessa vattenkällor för sin överlevnad
2. **Vattenkvalitet:** När vatten får infiltrera naturligt genom marken, fungerar jorden som ett filter som renar vattnet. Detta bidrar till att upprätthålla hög kvalitet på grundvattnet, vilket är viktigt för dricksvattenförsörjningen
3. **Förebyggande av översvämningar:** Naturlig infiltration av regnvatten minskar risken för översvämningar genom att minska mängden ytvatten som snabbt rinner av till vattendrag
4. **Grundvattenpåfyllning:** Genom att låta vatten infiltrera marken, bidrar man till att fylla på grundvattenreserverna, vilket är viktigt för långsiktig vattenförsörjning
5. **Klimatreglering:** Våtmarker och andra områden med hög vattenhalt fungerar som kolsänkor, vilket hjälper till att binda koldioxid och minska växthusgaser i atmosfären

Att bevara och skydda våra vattenresurser är därför avgörande för både miljön och människors välbefinnande.

Minska utsläpp av växthusgaser

Älta mosses mark består av torv. Vitmossa (Sphagnum) genomgår en långsam process för att bli torv. Här är en översikt över hur det går till:

1. **Tillväxt:** Vitmossa växer i fuktiga miljöer, ofta i myrar och mossar. Den tar upp och lagrar stora mängder vatten i sina celler, vilket gör att den kan överleva i dessa våta förhållanden
2. **Nedbrytning:** När vitmossans nedre delar dör, bevaras de i det sura och syrefattiga vattnet i myren. Denna miljö förhindrar fullständig nedbrytning av växtmaterialet
3. **Torvbildning:** Över tid ackumuleras de döda vitmossorna och bildar lager av torv. Denna process är mycket långsam; torv växer bara ungefär en millimeter per år

När torv torrläggts och utsätts för syre, börjar en nedbrytningsprocess som leder till utsläpp av koldioxid. Här är en översikt över hur detta sker:

1. **Dränering:** När torvmark dräneras, sänks vattennivån och syre kan tränga ner i torven
2. **Syresättning:** Syret gör att mikroorganismer kan börja bryta ner det organiska materialet i torven
3. **Nedbrytning:** Mikroorganismerna bryter ner torven och frigör kol som tidigare varit lagrat i det organiska materialet
4. **Koldioxidutsläpp:** Denna nedbrytning resulterar i att koldioxid (CO₂) frigörs till atmosfären

Denna process bidrar betydligt till växthusgasutsläpp och påverkar klimatet negativt. Återvätning av torvmarker är en metod som kan minska dessa utsläpp genom att återställa de fuktiga förhållandena som förhindrar nedbrytning

Det är inte hela Älta mosse som är torrlagd genom dikning och torvbrytningen. Det är i de karaktäristiska ränderna, så kallade plintar eller dikeskrön som nedbrytning av torven sker och där det i dagsläget är torrt. Genom att jämna ut marken så den blir plan, kommer även dessa delar att bli blötare, och därmed minska nedbrytningen.

Vad ska projektet göra?

En brynzon av träd runt hela Älta mosse kommer att sparas. Denna del består av blandskog med lövträd, tall och gran samt många stigar och leder. Denna skog är en viktig bo och födoplatz för många av mossens djur, samt skapar en bullerdämpande ridå mellan mossen och bostadsområdet och vägarna utanför mossen. Delar av den här ytan kommer användas som transportväg för fordon som ska transportera bort fällda träd, som inte ska vara kvar i mossen.

Nästa del är ett bryn av glesbevuxen tall. Denna zon varierar på olika delar i mossen, men generellt ska man som besökare först gå genom en zon av blandskog, för att sedan komma till ett bryn av glesvuxen tall. Markvegetationen i tallzonen består främst av skvattram. De delar i mossen som har en bevuxen, gles tallvegetation och där mossens "ränder" inte är speciellt framträdande eller torrlagda, görs inga åtgärder mer än eventuellt en naturvårdande gallring för att tallarna ska få mer ljus och plats.

På de delar av mossen, där ränderna är mycket framträdande, torrlagda samt har vegetation som ej är karaktäristisk för en torvmosse, fräses jämnas marken ut. De största variationerna på ränder och markhöjder är i område 2.

Nedan visas en kartbild över Älta mosse. Arbetena med återvätning av mossen kommer inte göras över hela mossen samtidigt, utan ske i etapper. Projektplanen är att börja med område 1, men detta kan komma att ändras.

Nuläge

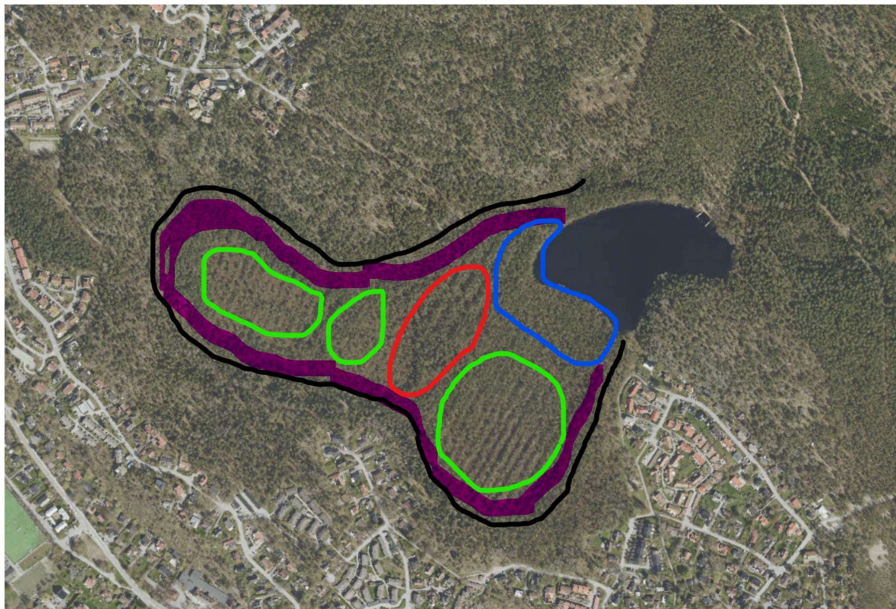
Område 1. Karaktäristiska ”ränder”, dock är ej höjdvariationerna så stora i den här delen, och vissa av dikekrönen/plintarna är fuktiga. Delar av glesvuxen tall med skvatram som markvegetation. Tranbär

Område 2. Karaktäristiska ”ränder”, med höga variationer mellan botten och dikekrönet. Markvegetationen skiljer sig också med stora delar av ljung, lingon och blåbär samt att det i botten på ränderna på många ställen är öppen torv.

Område 3. Flera leder och stigar, ytor mot sjön med lövträd och mot mossen bryn av glesvuxen tall

Område 4. Högre parti med berg i dagen, brett avvattnande dike i det lägra partiet, blandskog.

Atgärdsplan

formaterade: Teckensnitt:Fet

formaterade: Teckensnitt:Fet

Svart linje – Visar ungefärlig sträckning över blandskogen som lämnas orörd förutom vid plats/platserna för transportyta.

Lila zon – Visar ungefärlig sträckning av bryn med tallar vilket kommer gallras.

Grön zon – Visar delar av öppen mosse, där markytan jämnas ut vid stora markvariationer. De delar där ”ränderna” är blöta idag kommer ingen utjämning av ytan att ske. Röjning av småtallar och lövträd. Stora solitära tallar sparas, grupper av stora tallar sparas. I övrigt ska denna del av mossen vara av öppen karaktär.

Röd zon – Blandskog, mosse, berg i dagen, sandblottor.

Blå zon – Närmast strålsjön. eventuell röjning av vegetation och pluggning av diken.